

Μια αλληλεπιδραστική συνέντευξη, σαν παραμύθι, όπως αυτά που ξέρει να λέει τόσο ζωντανά και παραστατικά ο Διονύσης Σαββόπουλος, φιλοξενούμενος σήμερα. Ανταμώσαμε στη συναυλία του στο Κηποθέατρο της Λεμεσού, εκεί όπου πριν από 26 χρόνια πρωτογνωριστήκαμε. Οι συνεντεύξεις ποτέ δεν τον ενθουσίαζαν, γι' αυτό προτιμήσαμε παρέα με ψαράκι στη θάλασσα, σαν φιλική κουβεντούλα να καταγράψουμε κάποιες σκέψεις, για την Κύπρο, για τα εγγόνια του που για πρώτη τους γράφει πλέον τραγούδια αλλά και για τα όνειρά του.

Τα όνειρά σου μην τα λες ...

Ονειρεύεστε; Ναι, τελευταία έχω αρχίσει πάλι να βλέπω όνειρα με αρχή, μέση και τέλος.
Εφιάλτες; Όχι, δεν βλέπω εφιάλτες. Τα τελευταία χρόνια βλέπω ωραία όνειρα. Είδα ότι έκανα πατίνι στην αυλή του διπλανού σπιτιού των παιδικών μου χρόνων, ενώ ήμουν στην ηλικία αυτή που είμαι τώρα. Από τη σιδερένια καγκελόπορτα μπήκε ο γιος ενός φίλου μου, ο Αργύρης Παπαστάθης συγκεκριμένα, γιος του Λάκη, σπρώχνοντας ένα καρτσάκι με ένα μωρό μέσα. Με μεταβίβαση σκέψης, χωρίς να μιλήσουμε, του έδειξα τον αντίφορο και ανεβίαιμα εκείνος με το καρτσάκι και εγώ με το πατίνι ανάλαφρα. Όταν φτάσαμε στην κορυφή του είπα πάλι με μεταβίβαση σκέψης «για σου» και άρχισα να κατφορίζω. Είδα με την άκρη του αριστερού μου ματιού ένα μεγάλο κίτρινο επιβλητικό, που από τη γωνία των τοίχων του έβγαλε άθρονο καθαρό νερό. Μου φάνηκε περίεργο. Πλησίασα και είδα ότι ήταν εκκλησία. Μπήκα μέσα, ήταν κατμέσπη και μου έκανε εντύπωση η ζωγραφική της, δεν ήταν σαν τις εικόνες που ξέρουμε, ήταν μια όμορφη και πολύ προσημμένη ζωγραφική, σαν Σαγκάλ. Βγήκα έξω με το εκκλησίασμα και με κάλεσαν οι επί-

τροποι στο τραπέζι κάτω από ένα πλατάνι. Μου φέρθηκαν πολύ φιλικά και εγκάρδια, εγώ όμως είχα στο νου μου τι είναι αυτή η ζωγραφική και ξαναγύρισα στην εκκλησία. Προσπαθούσα να καταλάβω τη ζωγραφική είναι αυτή όταν άκουσα ψιθύρους πίσω από την Αγία Τράπεζα μέσα στο Ιερό. Δεν ήθελα να ρωτήσω «είναι κανείς εδώ» αλλά ούτε να καθίσω μπήγες με δουν και νομίζουν ότι κρυφάκουγα. Γύρισα λοιπόν να βγω έξω και είδα ακριβώς πάνω από την έξοδο της εκκλησίας μια μεγάλη ζωγραφική όπου ήμουν εγώ όρθιος, μισόγυμνος, ένας γιατρός ήταν καθισμένος σε ένα σκαμνάκι και με το σπασμοκόπιο εξέταζε τα ακροαστικά μου. Φαινόταν σαν μια υπέροχη γελοιογραφία αυτή η ζωγραφική και δεν αισθανόμουν καθόλου άσχημα. Βγήκα λοιπόν να δω το όνειρο χάρηκε. Τέτοια όνειρα βλέπω τελευταία.
Πότε τα όνειρα παίρνουν εκδίκηση; Τα όνειρα παίρνουν εκδίκηση όταν πραγματοποιούνται, εκεί αποδεικνύεται η δύναμή τους, τότε δοξάζεται η μαγεία τους, διότι αποδεικνύεται ότι όλα τα άλλα που τα θεωρούσαμε προσγειωμένα, ρεαλιστικά και λογικά είναι τίποτα, και ότι το αληθινά δυνατό ήταν το όνειρο.

Λέω αυτό που πιστεύω ανεξαρτήτως κόστους

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ: Το ατόφιο κομμάτι δεν υπακούει στα στερεότυπα και στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα

Ποια Κύπρο συναντάτε σήμερα; Είναι πάντα γλυκός τόπος. Όμορφος κόσμος περιήφανος. Ευαίσθητος. Τον πνίγει το συναίσθημά του, αλλά πρέπει να δεχτεί να χάνεις λίγο από το δικό σου διαφορετικό κινδυνεύεις να το χάσεις ολόκληρο. Σε αυτό το πράγμα η Κύπρος δεν έχει αλλάξει με το χρόνο.

Πώς καθρεφτίζεται μέσα σας; Με συγκινεί που περνάς τα σύνορα και μιλούν πάλι ελληνικά. Χάρηκα που συνάντησα εσένα και τον Τίτο Κολώτα. Είδα πρόσωπα γνώριμα τα οποία ήταν στην πρώτη μου συναυλία το 1983, εδώ στη Λεμεσό, στο Κηποθέατρο, όταν με έκανε φωνάζει ο αείμνηστος Ευάγγελος Βανέλλης μέσω της Ελληνικής Ραδιοφωνίας. Από τότε δεν κάνω την ευκαιρία να έρχομαι και να ξαναρχομαι.
Δίνετε το παρών σας και σε δύσκολες στιγμές, όπως τότε στο δημοψήφισμα που τοποθετήθηκε υπέρ του Σχεδίου Ανάν. Συμφωνεί κανείς ή διαφωνεί, έλεγα πάντοτε αυτό που πίστευα ανεξαρτήτως από το κόστος.

Τι βλέπετε σήμερα; Νομίζω ότι έχουμε μαγκώσει. Η λύση του Κυπριακού υπάρχει και είναι αυτή που δρομολόγησε ο αείμνηστος Πάννος Κρανιδιώτης. Επανενώση μέσα από τον εκδημοκρατισμό του συνόλου της νήσου και της ευρωπαϊκής προοπτικής της.

Τι απέγινε «η Ελλάδα που αντιστέκεται, η Ελλάδα που επιμένει»; Όταν ένας υπάλληλος αρνείται να λαδωθεί, γιατί οι πάντες λαδώνονται στις μέρες μας και σύμφωνα με το ευρωβαρόμετρο οι Έλληνες είμαστε πρώτοι στη διαφθορά, ο υπάλληλος λοιπόν που δεν λαδώνεται είναι η Ελλάδα που αντιστέκεται. Δεν χρειάζεται πάντα να βρίσκουμε κάτι μεγαλειώδες και πικρό.

Διπλοή τον αυτονόπο ... είναι η Ελλάδα που αντιστέκεται.

Το ατόφιο κομμάτι που έγινε παράξενο στις μέρες μας. Ναι, γιατί δεν υπακούει στα στερεότυπα και στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα. Μιλώ παράξενα γιατί έτσι τη δική του φωνή.

Ο υπάλληλος που δεν λαδώνεται είναι η Ελλάδα που αντιστέκεται

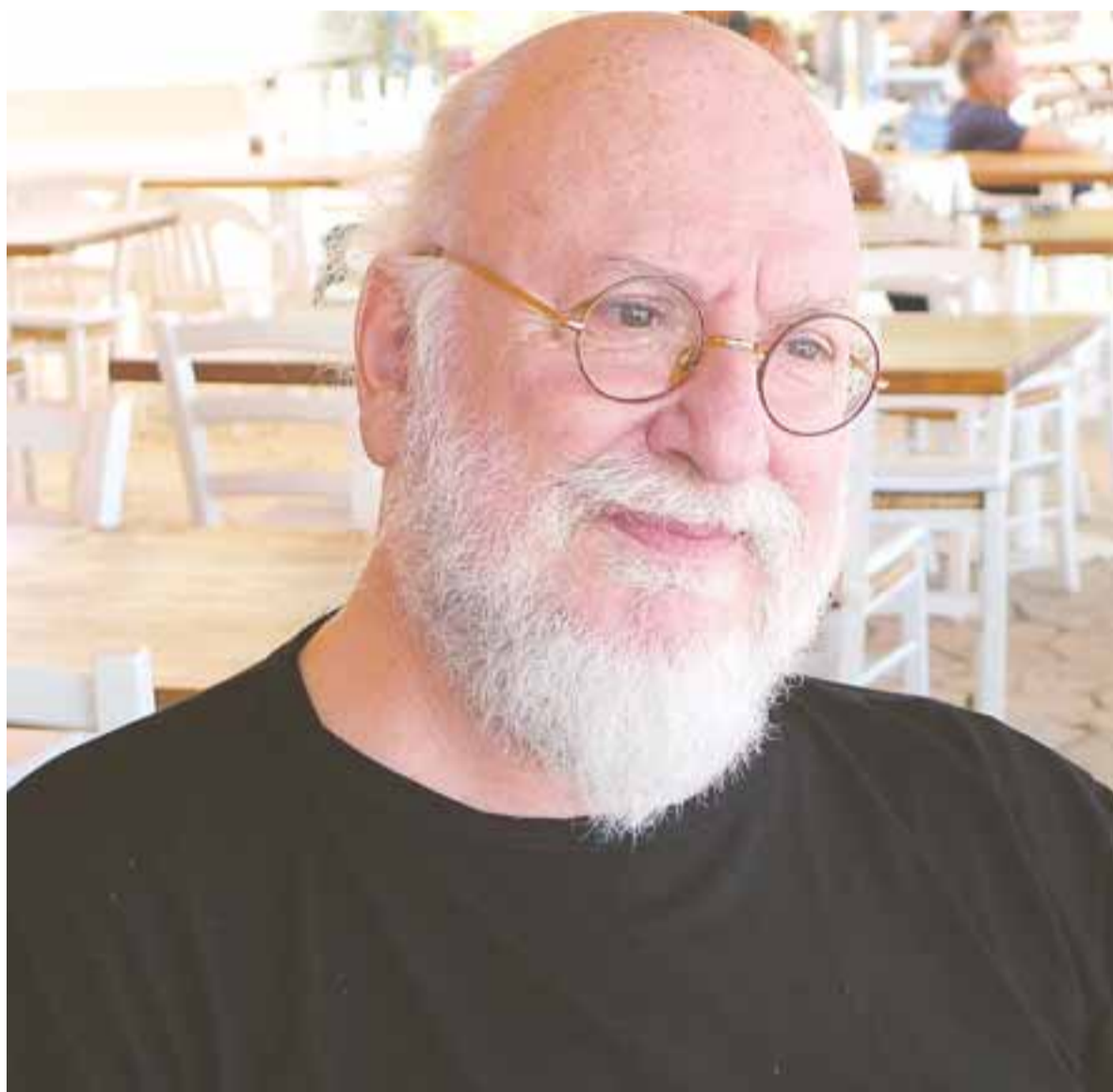
Ο στίχος του Σαββόπουλου είναι διορατικός. Γράφει για την Εθνική Ελλάδα, για την ομοσπονδία των Βαλκανίων τη βυζαντινή, αλλά και για τους κωλοέλληνες. Σήμερα τι θα γράφατε; Μα δεν θα

άλλαξα τίποτα από όλα αυτά. Το πρόβλημα με τους κωλοέλληνες είναι ότι όταν έλπινα λιγάκι να ξεφύγω από τα «ζήτω η Ελλάδα» και να πιάσω τη σκοτεινή μας πλευρά, σαν αυτή που επισμαίνει το ευρωβαρόμετρο, μου τα χάσανε και χειρότερα από όλους εκείνοι που αναγνωρίσαν τον εαυτό τους μέσα στους στίχους μου για τους κωλοέλληνες και τους ταϊφετέλληνες.

Χρειάστηκαν δεκαετίες για να γίνουν αποδεκτά αυτά τα τραγούδια. Ναι, φαίνεται ότι απέναντι σε ορισμένα τραγούδια το ακροατήριο χρειάζεται κάποιες δεκαετίες για να μπορέσει να αντιληφθεί τι κατά βάθος έλεγαν.

Τα καταλαβαίνει ή απλά χειροκροτεί για να βγει από την αμνηχανία; Πάντως καλύτερα αμνηχανία παρά μια βλακώδης αντίδραση. Η αμνηχανία είναι ένα θετικό βήμα σε σχέση με τον Κ.Δ.Ο.Α. (Κτηνώδης Δύναμη Ογκώδης Άγνοια). Το να βρεθεί λοιπόν ο Κ.Δ.Ο.Α. να είναι και λίγο αμνηχανος, καλό είναι για όλους.

«Οι παρέες γράφουν ιστορία», είπατε κάποτε. Πώς μοιάζει η ιστορία που γράφει η δική σας παρέα; Μοιάζει χαρούμενη και αφελής. Εύχομαι να είναι καλά οι φίλοι μου, να ανταμώσουμε εδώ στην Κύπρο και στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα. Δεν έχω πολλούς φίλους αλλά είμαι ευγνώμων απέ-

ναντί τους, ήταν πάντα δίπλα μου, 40-50 χρόνια, από το δημοτικό και το γυμνάσιο.

Ανταμώνετε; Ναι, αλλά και να μην ανταμώνουμε δεν έχει σημασία, ο φίλος ασκεί την ευεργετική του επίδραση ακόμα και όταν δεν τον βλέπεις.

Τι σας αναπαύει σήμερα; Η λογοτεχνία και η οικογένεια.
Ο Σαββόπουλος είναι χαζοπαπούς; Ναι, έχω δυο εγγόνια, τον Διονύση και τον Αντρέα και με αυτά ασχολούμαι. Η χαρά μου είναι μεγάλη.

Παραμύθια τους λέτε; Ακαταπαύστως, και όταν τελειώνω το ένα μου παραγγέλλουν για την επομένη. «Φτιάξε μου λέει ο Διονύσης «αύριο ένα παραμύθι με ντουλάπες που μιλάνε» και κάθονται το απόγευμα και του φτιάχνω.

Είστε τόσο παραστατικός όταν λέτε παραμύθια ... που καμιά φορά ο Διονύσης, ο οποίος κάθεται απέναντί μου, με ρωτά «παππού είναι αλήθεια» και απαντώ «δεν ξέρω παιδί μου».

Τραγουδούν τα τραγούδια του παππού; Βεβαίως, τραγουδούν και διάφορα άλλα τραγούδια μου που τα φτιάχνω ειδικά γι' αυτούς.

Γατί σταματήσατε να γράφετε καινούργια τραγούδια; Δεν ξέρω. Προφανώς δεν βίωσα την ανάγκη να γράψω. Δεν είναι ότι δεν ξέρω τη δουλειά, είμαι καλός επαγγελματίας, αλ-

λά όταν καθίσω, θα γράψω σαν αυτά που έγραφα, όχι κάτι άλλο. Εγώ, όμως, ήθελα πάντοτε να γράψω κάτι άλλο. Πιθανόν να μη γράφω για να μη χάσω τη μικρή έστω ελπίδα ότι θα γράψω κάτι αληθινά καινούργιο.

Υπάρχουν μελωδίες που έχετε ακούσει και κάτι συνέβηκε και δεν έγιναν ποτέ τραγούδι; Ναι, που δεν έδωσα σημασία, που δεν ήμουν σε φόρμα.

Τι είναι η έμπνευση; Έμπνευση είναι οι ιδέες που έρχονται. Και αυτές δεν μου λείπουν.

Πώς μετουσιώνονται σε τραγούδι; Παλιά είχα μαζί μου ένα μπλοκάκι, από τη μια ήταν πεντάγραμμο και από την άλλη χωρίς, όταν είχα μια ιδέα τη σημείωνα. Όταν μαζελεύονταν πολλές, καθόμουν και έβγαζα μια νέα δουλειά. Τώρα συμβαίνει το ίδιο, έρχεται μια ιδέα και το χέρι κάνει να πιάνει το μπλοκάκι αλλά από μέσα μου λέω «άσε το, δεν χρειάζεται».

Σημαντικότερα είναι αυτά που εξωτερικεύουμε ή αυτά που κρατάμε μέσα μας; Αυτά που κρατάμε μέσα μας υπό τον όρο ότι θα τα πούμε κάποτε, γιατί αν δεν τα πούμε ποτέ, τότε δεν είναι σημαντικά.

Να περιμένουμε να μας πει κι άλλα ο Διονύσης; Μα δεν είναι και λίγα, μπορείτε να το βουλευτείτε με αυτά.

«Κατά κάποιον τρόπο εγώ είμαι ένας Καζαντζίδης χωρίς φωνή»

Το καλοκαίρι δίνετε συναυλίες; Φτιάχνω αυτό το σόκμα με τους θαυμάσιους μουσικούς Ορέστη Πλακίδη, Κώστα Γιαννίρη και τον Κύπριο κιθαριστή Ευριπίδη Ζεμενίδη, με τους οποίους επικειρούμε μια ηλεκτρονική ανάρθρωση 35 τραγουδιών μου. Θα παίξουμε λίγο στην Ελλάδα και μετά έχουμε να δώσουμε δέκα συναυλίες τέλη Σεπτεμβρίου στην Ευρώπη, Λονδίνο, Μιλάνο, Παρίσι, Μόναχο, Άμστερνταμ, κ.λπ. Τέλος της χρονιάς θέλω να κάνω μια μεγάλη παραγωγή γιατί συμπληρώνονται 40 χρόνια από το τέλος των sixties, 1969-2009, 40 χρόνια από το «Περβόλι του τρελού» και με αυτό τον τίτλο θα φτιάξω ένα 20μερο μέσα στο κέντρο της Αθήνας όπου θα γίνονται προβολές, συναυλίες...

... και τούρτες από τις οποίες θα βγαίνουν τραγουδιστές; Όχι, τούρτες δεν θα έχει αυτή τη φορά. Θα έχει όμως φούστες Mary Quant, τζούμποξ και φλίπερ. Αυτό θα γίνει 17 Δεκεμβρίου με 10 Ιαנוουαρίου. Θα επικειρήσουμε μια ανάκτηση του κέντρου των Αθηνών μετά την ταλαιπωρία που υπέστη πέρις στις γιορτές των Χριστουγέννων.

Ποια εικόνα έρχεται στο μυαλό από την πορεία των 40 αυτών χρόνων; Το ξεκίνημα της δεκαετίας με το 114, με το φοιτητικό κίνημα. Η Ελλάδα έχει την εγείση ιδιομορφία: ρεύματα που διαπέρσαν τη Δύση μερικές φορές πέρασαν απ' εδώ πολύ πιο πριν. Το φοιτητικό κίνημα με αιτήματα αλλαγής του παντός πρωτογίνεται στην Ελλάδα το 1962, είναι το 114, έπειτα εμφανίστηκε στο

Μπέρκλεϊ στην Αμερική, και στον Μάν του '68 στο Παρίσι. Το άλλο είναι η απεργία της Χούντας και μετά ο Νιλ Άρμστρονγκ όταν πάτησε το πόδι του στο φεγγάρι, τον Ιούλιο του '69, το Woodstock. Ήταν μουσική εποχή.

Οι εποχές κάνουν τους μεγάλους συνθέτες ή το αντίθετο; Αναμφισβήτητα η εποχή κάνει τον συνθέτη, αλλά τώρα αν πολύ μεγάλες προσωπικότητες όπως ο Μότσαρτ ή ο Μπετόβεν φτιάχνουν την εποχή ή η εποχή τους φτιάχνει, δεν ξέρω να σας απαντήσω.

Η σημερινή εποχή βγάει μεγάλους συνθέτες; Σήμερα είμαστε στα κάτω μας. Οι εποχές είναι όπως τα κύματα της θάλασσας, έχουν το ανοδικό και το κατεβαστικό τους, εμείς είμαστε στο κατεβασμα. Δεν θα είναι πάντα έτσι.

Τα τελευταία 20 χρόνια ακούω ότι θα ανέβουμε. Τι να σας πω και εγώ υπάλληλος είμαι ...!!! (γελά)

Ο Στέλιος Καζαντζίδης ... είναι φυσιογνωμία, ο μεγάλος μας λαϊκός εκουχρονιστής. Όταν εμφανίστηκε, για πρώτη φορά είδαμε τραγουδιστή ο οποίος αυτό που λέει το τραγούδι, μας έκανε να νομίζουμε ότι τα έχει πάθει, πέτυχε αυτό που ονομάζουμε σήμερα εξαστομικευση. Μέχρι τότε οι μεγάλοι μας τραγουδιστές καθόντουσαν σε μια καρέκλα σαν αγάλματα και λέγανε υπέροχα τα τραγούδια. Δεν ήταν αυτοί το τραγούδι, ενώ ο Καζαντζίδης ήταν ο ίδιος ο τραγούδι. Από αυτή την άποψη μοιάζουμε. Κατά κάποιον τρόπο εγώ είμαι ένας Καζαντζίδης χωρίς φωνή.

Άλλαξα την τέχνη του τραγουδιού

Ποια είναι τα παράξενα και ποια τα ατόφια στις μέρες μας; «Παράξενα και Ατόφια» είναι στίχος από τη «Μαύρη Θάλασσα» του 1972 και υποτίθεται ότι μιλά η ζωή. Θυμήθηκα αυτό το τραγούδι τον περασμένο Δεκέμβρη με τη σκληρή και βουβή αναστάτωση της νεολαίας μας στην Αθήνα. Σκληρή γιατί τα σπάζανε και βουβή γιατί ενώ νιώθουμε, ενώ είμαστε πυρακτωμένοι από μέσα μας υπάρχουν στιγμές που κυριολεκτικά δεν βρίσκουμε τα λόγια για να το πούμε. Εγώ αυτά τα λόγια προσπάθησα να τα βρω σε όλη μου τη ζωή, για 47 χρόνια, άλλοτε με την κιθάρα, άλλοτε με τη διαμάρτυρία, άλλοτε με το ταξίδι, άλλοτε με τον έρωτα.
Τώρα απευθυνόμενος κυρίως σε συνομιλικούς μου θα ήθελα να πω ότι δεν φαίνεται να καταφέρματε και πολλά πράγματα. Και όταν καταφέρματε κάτι δεν ήταν σταθερό διότι ερχόταν ρουτίνα της ζωής για να μας ξαναφέρει στο ίδιο σημείο έστω και με λίγες δεκάρες παραπάνω στην τσέπη, μέχρι την επόμενη αναστάτωση της ζωής μας, γιατί αυτές οι αναστάσεις είναι η ίδια η ζωή, που αν είχε στόμα τα λόγια της θα

ήταν παράξενα και ατόφια.
Τι μάθατε μεγαλώνοντας ως το πιο σημαντικό; Έχετε παρατηρήσει τα γεροντόκια, φαίνονται όλα συμπαθητικά, διότι το πήραν απόφαση, «Αυτό είμαι, κάτι έκανα, πολλά δεν έκανα, μα και πολλά από αυτά που ήθελα δεν γίνονται διότι δεν επαρκεί ο χρόνος μιας ζωής για να γίνουν». Τι να κάνουν;
Τι θα ήθελετε να κάνετε και δεν γίνεται; Να αλλάξει ο κόσμος, να γίνει πιο δίκαιος, να γίνει πιο ωραίος, να είναι πιο αγαπησιάρης.
Τι καταφέρατε; Άλλαξα την τέχνη του τραγουδιού, δεν είναι πια αυτή που ήταν πριν από μένα. Τώρα είμαι λίγο για το Μουσείο, αλλά αυτό δεν είναι κακό διότι το Μουσείο είναι το σπίτι της Μούσας και μπορεί να την ξαναβρω. Ήμασταν πολύ νέα παιδιά όταν απέδρασε εκείνη από το Μουσείο κι εγώ από το σπίτι μου και σαν άγρια θηρία γυρνούσαμε στην Αθήνα ψάχνοντας ο ένας τον άλλο.
Ανταμώνσατε; Ίσως μια-δυο φορές, όχι παραπάνω. Και ήταν άραγε αυτή ή καμιά μουσίστα; Ενώ τώρα, αν με βάλτε στο Μουσείο μπορεί να

έχω μια νέα συνάντηση.
Σε ένα Μουσείο όπως της Ακρόπολης όπου τα πλείστα εκθέματα είναι αντίγραφα; Ίσα-ίσα τα πλείστα εκθέματα είναι αυθεντικά αλλά δεν το χειρίστηκαν καλά. Μας πήρανε στη γιορτή των εγκαίνιων με το «Δώστε μας πίσω τα αρχαία», έτσι δημιουργείται η εσφαλμένη εντύπωση ότι τα αντικείμενα που στεγάζονται στο Μουσείο είναι αντίγραφα. Δεν είναι καθόλου έτσι, λείπουν μερικά. Πρέπει κανείς να είναι πιο χαλαρός και πιο αξιοπερίεργος όταν γυρεύει κάτι. Προσυπογράφω το αίτημα για την επιστροφή των μνημείων γιατί αποτελούν τμήμα του καλλιτεχνικού έργου και αφαιρέθηκαν με βάρβαρο τρόπο, με πριόνια κ.λπ. Ο Λόρδος Βύρμον είχε κρᾶξει τότε τον Έλντν. Του είπα «είσαι βάνδαλος», του τόνε με έναν άλλο τρόπο και ο Καβάρης και με έναν άλλο τρόπο η Μελίνα Μερκούρη και είναι το μόνο πράγμα που συνδέει αυτούς τους τρεις τελειώς διαφορετικούς ανθρώπους. Το Μουσείο είναι ωραίο μέσο, πολύ επιβλητικό, από έξω είναι χάλια, θα περίμενα ένα καλύτερο σχέδιο.